

Система працює ефективно завдяки поєднанню державного контролю та конкуренції між страховими фондами.

Культура в Німеччині фінансується як на федеральному, так і на земельному рівні. Уряд активно підтримує малі культурні інституції, інклюзивні проєкти та цифровізацію. Наприклад, програма Kultur macht stark підтримує молодь із соціально незахищених груп шляхом залучення до мистецтва. Німецький досвід демонструє, що поєднання державної відповідальності, децентралізації та цифрових інновацій дозволяє забезпечити високу якість і доступність базових суспільних благ.

Висновки. Доступ до освіти, медицини та культури – це не лише питання справедливості, а й необхідна умова для економічного розвитку та стабільності суспільства. Україна має потенціал для реформування цих сфер на засадах цифровізації, партнерства та орієнтації на громаду. Міжнародний досвід, зокрема Німеччини, демонструє, що цілеспрямовані державні програми можуть забезпечити ефективно й рівноправне надання суспільних благ усім громадянам.

Список використаних джерел

1. Musgrave, R. A., & Musgrave, P. B. (1989). *Public Finance in Theory and Practice*. McGraw-Hill.
2. Stiglitz, J. E. (2000). *Economics of the Public Sector*. W.W. Norton & Company.
3. Bundesministerium für Bildung und Forschung (BMBF). (2023). www.bmbf.de
4. Statistisches Bundesamt (Destatis). (2023). *Health Insurance and Medical Access in Germany*.
5. Українська Гельсінська спілка з прав людини. (2022). *Право на доступну освіту в Україні: аналітичний огляд*.
6. Міністерство охорони здоров'я України. (2023). *Розвиток телемедицини в Україні*.
7. Open Culture Foundation. (2022). *Цифрова культура як інструмент децентралізації*.
8. Сайт Українського центру оцінювання якості освіти за 2019 рік.

Рудь Д. В.

Національний університет «Києво-Могилянська академія»,
студентка МП-1 спеціальності «Економіка»

УРОКИ З МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ: ЕФЕКТИВНІ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Постановка проблеми. В умовах прискорення глобальної мобільності, інтенсифікації міжкультурних взаємодій, зростання впливу регіональних конфліктів і вимушеної міграції питання соціальної інтеграції стало одним із центральних викликів сучасних суспільств. Країни світу все частіше стикаються з необхідністю розробки ефективної політики, яка б забезпечувала інклюзивну участь різних груп населення в соціально-економічному, культурному та політичному житті. Однак соціальна інтеграція залишається складним і багаторівневим процесом, який вимагає не лише інституційних зусиль, але й суспільних перетворень.

Серед основних перешкод на шляху успішної інтеграції - стійкі моделі культурної ізоляції, дискримінаційні практики та економічна маргіналізація. Ці явища непропорційно впливають на мігрантів, вимушених переселенців, етнічні меншини та інші вразливі групи, обмежуючи їхній доступ до освіти, зайнятості, охорони здоров'я та громадянської участі. Як наслідок, фрагментовані суспільства ризикують поглибити нерівність, послабити соціальну згуртованість і підірвати демократичну стабільність.

Україна, зокрема, стикається з унікальним набором інтеграційних викликів, які

посилюються наслідками повномасштабного вторгнення Росії, що спричинило масове переміщення громадян та посилило потребу у всебічній реінтеграції внутрішньо переміщених осіб (ВПО), ветеранів та постраждалого від війни населення. Крім того, залишаються невирішеними давні проблеми, пов'язані з інтеграцією національних меншин, регіональними відмінностями та можливостями для малозабезпечених і багатодітних сімей, в тому числі і пенсіонерів.

Незважаючи на постійні зусилля, в Україні відсутня консолідована національна модель соціальної інтеграції, яка могла б систематизувати політику та ініціативи в різних секторах і регіонах. Відсутність такої моделі перешкоджає розробці узгоджених, науково обґрунтованих підходів та ускладнює співпрацю між державними інституціями, громадянським суспільством та міжнародними партнерами. Це підкреслює необхідність вивчення кращих міжнародних практик та їх адаптації до українського контексту задля розбудови інклюзивного та стійкого суспільства.

Шляхи вирішення проблеми. Соціальну інтеграцію зазвичай розуміють як процес створення згуртованого суспільства шляхом забезпечення повної та рівноправної участі всіх груп населення в його соціально-економічному, політичному та культурному житті. Згідно з визначенням Ради Європи, соціальна інтеграція означає «об'єднання людей і зміцнення почуття приналежності шляхом зменшення нерівності та сприяння доступу до можливостей». [1] Це не лише моральний імператив, але й стратегічна необхідність для підтримки соціальної стабільності та довгострокового розвитку. Аналіз міжнародного досвіду показує, що країни, які розробили інклюзивні та гнучкі моделі інтеграції, як правило, досягають вищих рівнів соціальної згуртованості.

Швеція є одним з найяскравіших прикладів соціал-демократичного режиму соціального забезпечення, моделі, що ґрунтується на універсалізмі, декомодифікації та заохоченні соціальної рівності (Esping-Andersen, 1990). [4] Відома у світі як «шведська модель», вона є гібридом між капіталізмом і соціалізмом, що гарантує рівний доступ до комплексних соціальних виплат і державних послуг через сильну соціальну державу, яка фінансується за рахунок високих рівнів оподаткування. Наріжним каменем шведського підходу є інтеграція через освіту та працю, з такими програмами, як фінансовані державою інтеграційні курси для новоприбулих, що зосереджуються на мові, громадянській орієнтації та готовності до працевлаштування. Ці зусилля мають не лише превентивний характер, але й покликані сприяти індивідуальній незалежності від сімейних структур, підвищуючи соціальну мобільність та гендерну рівність. Шведська модель соціального забезпечення еволюціонувала з плином часу. У 1990-х роках Швеція зіткнулася з економічними проблемами і провела реформи пенсійної та податкової систем, зокрема запровадила єдиний 30% податок на дохід від капіталу та знизила корпоративні податки. Хоча ці зміни викликали дебати щодо стійкості соціальної держави, подальші реформи Соціал-демократичної партії допомогли відновити фіскальний баланс, не відмовляючись від основних цінностей моделі. На початку 2000-х років у Швеції було зафіксовано бюджетний профіцит, що підтвердило адаптивність і стійкість системи. Важливо, що соціальна держава користується широкою громадською підтримкою. Громадяни очікують, що уряд захистить суспільний договір, а електоральна поведінка показує, що скорочення добробуту карається політично. Таким чином, модель підтримується не лише інституційними механізмами, але й міцним суспільним консенсусом щодо рівності, інклюзії та спільної відповідальності.

Бельгія пропонує переконливий приклад соціальної інтеграції на місцевому рівні завдяки своїй ініціативі «Діти насамперед», яка зосереджена на запобіганні та виявленні дитячої бідності. [2] Започаткована у 2014 році та фінансована бельгійським урядом, ця ініціатива створила місцеві консультаційні платформи в 57 державних центрах соціального захисту (ДЦСЗ). Ці платформи об'єднують різних місцевих учасників, таких як організації з боротьби з бідністю, школи та центри догляду за дітьми, для проактивного виявлення та реагування на ознаки прихованої дитячої бідності, особливо серед дітей віком до 12 років, з акцентом на ранньому дитинстві (0-5 років). Ініціатива має на меті розірвати порочне коло бідності, що передається з покоління в покоління, шляхом сприяння структурованій співпраці між зацікавленими сторонами, які зазвичай не співпрацюють. Основні елементи підходу включають підвищення обізнаності,

покращення доступу до послуг, стимулювання місцевих проєктів та адаптацію підтримки до індивідуальних та громадських потреб. Додаткова цінність платформи полягає в її превентивному та гнучкому характері, що дозволяє місцевим суб'єктам виявляти проблеми на ранніх стадіях і швидко реагувати на них. Визнаний Європейською Комісією найкращою практикою, проєкт відображає заклик ЄС до інтегрованих та партисипативних підходів у боротьбі з соціальною ізоляцією та дитячою бідністю.

Німеччина демонструє комплексну та інтегровану стратегію соціальної інтеграції, в якій особлива увага приділяється реінтеграції на ринку праці вразливих груп населення. [2] У рамках Федеральної програми ESF довготривалі безробітні без професійної кваліфікації отримують підтримку через зв'язки з роботодавцями, наставництво, професійну підготовку та субсидування заробітної плати – заходи, які допомагають подолати розрив між соціальною ізоляцією та зайнятістю. На додаток до цього існує програма FEAD (Фонд європейської допомоги найбільш знедоленим), яка націлена на новоприбулих мігрантів з ЄС, бездомних та інших осіб, які стикаються з численними бар'єрами, шляхом підключення їх до регулярних систем підтримки, таких як освіта, медичне обслуговування та послуги з догляду за дітьми. Інша флагманська програма, «Соціальна участь на ринку праці», субсидує працевлаштування тих, хто перебуває на маргінесі ринку праці (наприклад, осіб з вадами здоров'я або з обов'язками по догляду), а також пропонує персоналізоване навчання і підтримку для посилення соціальної інтеграції. Для молоді в Німеччині створено молодіжні агентства з працевлаштування, які координують послуги у сферах освіти, зайнятості та соціального забезпечення з метою сприяння плавному переходу від навчання до роботи. Крім того, ініціатива «Сприяння навчанню» допомагає соціально незахищеній молоді завершити професійне навчання на підприємстві, надаючи безперервну, індивідуальну підтримку з боку навчальних закладів та роботодавців. Разом ці програми втілюють прихильність Німеччини до індивідуальних, багатосторонніх моделей інтеграції, які пов'язують участь на ринку праці з ширшими цілями соціальної згуртованості та довгострокового розширення прав і можливостей.

У відповідь на соціальні потрясіння після переходу Польщі від комунізму до ринкової економіки Фонд Барки розробив комплексний підхід до реінтеграції маргіналізованих осіб, таких як довготривалі безробітні, безпритульні, залежні, колишні ув'язнені та люди з психічними розладами, в основне суспільство. [2] Ініціатива зосереджена на наданні професійної підготовки, розвитку соціальних навичок та освітньої підтримки, щоб дати людям можливість відновити працевлаштування та самозабезпечення. Модель «Барка» працює через мережу центрів соціальної інтеграції і побудована на багаторівневому партнерстві з місцевою владою, навчальними закладами, неурядовими організаціями, приватним сектором та житловими асоціаціями. Ця інтегрована система підтримки сприяє як соціальному підприємництву, так і місцевій відповідальності, пропонує другий шанс тим, хто стикається з особистими кризами та соціальною ізоляцією. Щороку ініціатива охоплює близько 5 000 бенефіціарів, що робить її загальноновизнаним прикладом найкращої практики в соціальній політиці Польщі.

З теоретичної точки зору, ефективна інтеграційна політика ґрунтується на кількох ключових підходах. Концепція міжкультурної взаємодії сприяє конструктивній взаємодії та взаємній адаптації між групами, на відміну від простої толерантності чи асиміляції. Теорія соціального капіталу (Putnam, 2000) підкреслює цінність соціальних мереж і довіри у створенні умов для співпраці та зменшенні виключення. Концепція інклюзивної політики виступає за універсальний доступ до послуг та усунення структурних бар'єрів, таким чином сприяючи рівності результатів, а не лише можливостей.

Висновки. Розглянуті міжнародні моделі та теоретичні засади свідчать про те, що Україні слід прийняти гібридний, багаторівневий підхід до соціальної інтеграції, який поєднує національну політику з місцевими інноваціями, підтримує громадянську участь, охоплює цифрові інструменти та інклюзивне управління. Ефективне впровадження соціальної інтеграції потребує скоординованого, багаторівневого підходу, узгодженого з практикою Європейського Союзу. На інституційному рівні держава повинна розробити комплексну національну стратегію соціальної інтеграції, подібну до тих, що використовуються в країнах-членах ЄС, щоб визначити

цілі, обов'язки та механізми міжсекторальної співпраці. На освітньому рівні важливо включити теми інтеграції у формальну та неформальну освіту, зокрема модулі з міжкультурної комунікації, толерантності та громадянської активності, щоб сприяти формуванню інклюзивного мислення з раннього віку. На місцевому рівні слід підтримувати місцеві органи влади у розробці та впровадженні програм міжкласового діалогу, сприяння взаємодії та взаєморозумінню між різними групами населення. Громадський сектор, зокрема неурядові організації, відіграє важливу роль у наданні послуг з адаптації, медіації конфліктів та психологічної підтримки вразливим групам населення, зокрема внутрішньо переміщеним особам, постраждалим від війни та ветеранам. Паралельно з цим, діджиталізація інструментів інтеграції – таких як послуги електронного урядування, інформаційні платформи та цифрові форуми для громадянської участі – може розширити доступ до прав і державних послуг для всіх. Нарешті, успіх цих ініціатив має вимірюватися за допомогою індикаторів інтеграції, адаптованих до соціально-політичного контексту України, що дозволить політикам відстежувати прогрес, виявляти прогалини та вдосконалювати стратегії на основі фактичних даних та результатів інклюзивності.

Список використаних джерел

1. Council of Europe. (2011). *Intercultural cities: Governance and policies for diverse communities*. Strasbourg: Council of Europe Publishing.
2. European Union. (2016). *Integrated approaches to combating poverty and social exclusion: Best practices from EU Member States*. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=9394&furtherPubs=yes>
3. Othering & Belonging Institute. (n.d.). *Inclusiveness Index results*. University of California, Berkeley <https://belonging.berkeley.edu/inclusiveness-index/index-results#:~:text=The%20index%20holistically%20examines%20the%20experiences%20of%20groups,rate,%20refugee%20settlement,%20and%20greenhouse%20gas%20emission%20rates>.
4. Tepe, F. F. (2003, May). *An introduction to the Swedish welfare state*. ResearchGate. [https://www.researchgate.net/publication/360627706 AN INTRODUCTION TO THE SWEDISH WELFARE STATE](https://www.researchgate.net/publication/360627706_AN_INTRODUCTION_TO_THE_SWEDISH_WELFARE_STATE)